

نقش ارزش افزوده اطلاعات در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی

فاطمه صادقیپور
کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی

مقدمه

تعیین میزان اعتبار و ارزش اطلاعات، مسائل پیچیده و ویژه‌ای را در سال‌های اخیر برای متخصصان و کارشناسان عرصه‌های مختلف اطلاع‌رسانی به‌وجود آورده است. تعریف صحیح و دقیق اطلاعات و مرتبط ساختن آن با میزان سود حاصله یا ساختار هزینه، تاکنون مسائل نظری مهمی را ایجاد کرده است که اگر بخواهیم ارزش اطلاعات را با مقیاس سودمندی یا کاربرد آن تعیین کنیم، غالباً پیش از دستیابی به اطلاعات و استفاده از آن امکان‌پذیر نیست؛ اینکه چگونه اطلاعات را ارزش‌گذاری کنیم و ارزش آن را بسنجیم، لزوماً نمی‌تواند در یک مرحله از فعل و انفعالات اقتصادی انجام شود (نورتون، ۱۳۸۴، ص ۱۸۳). در عصر کنونی، اطلاعات زیادی تولید می‌شود و روند رو به رشد تولید منابع چاپی در کنار منابع الکترونیکی، ما را با این چالش یا فرصت مواجه می‌کند که ارزش اطلاعات را خوب دریابیم و با صرفه‌جویی در زمان و هزینه، به‌سهولت و با کارایی بالا از اطلاعات بهره‌برداری کنیم. امروزه در عصر انفجار اطلاعات، شناسایی ارزش اطلاعات و ایجاد ارزش افزوده در منابع، ضرورت می‌یابد. با درک درست این مسائل نه‌تنها برای مؤسسه اطلاعاتی یا کتابخانه خود امکان بهره‌وری مناسب‌تر فراهم می‌کنیم، بلکه اطلاعاتی را در اختیار مراجعان و کاربران می‌گذاریم که در وقت و هزینه آنها نیز صرفه‌جویی می‌شود. اینها اطلاعاتی‌اند که ارزش بالاتری داشته و ایجاد ارزش افزوده می‌کنند و در درازمدت برای کتابخانه بصره است. با افزایش اهمیت اطلاعات و دانش در جامعه قرن بیست‌ویکم و نیز با بهره‌گیری از فناوری‌های جدید از جمله نظام‌های رایانه‌ای و نشر الکترونیکی - که بر ارزش اطلاعات می‌افزاید - حرفه کتابداری و اطلاع‌رسانی جایگاه مطلوب‌تری خواهد داشت.

ارزش افزوده اطلاعات

ارزش افزوده از نظر علم اقتصاد، سودی است که فراتر از انتظارات اولیه به هنگام سرمایه‌گذاری در زمینه مشخصی، به‌دست آمده است. مفهوم ارزش افزوده نسبی و در اطلاع‌رسانی، توسعه معرفت و رشد دانش در میان انسان‌هاست. به‌طور کلی اطلاعات دارای ویژگی‌هایی

چکیده

هدف مقاله حاضر تحلیل ارزش افزوده اطلاعات است. فعالیت‌های تخصصی کتابداری نظیر انتخاب و سفارش، توصیف و سازماندهی، ذخیره و پردازش، جست‌وجو و بازیابی اطلاعات، اشاعه و مدیریت اطلاعات، به ارزش افزوده اطلاعات منتهی می‌شوند. در قرن حاضر، کتابداری و اطلاع‌رسانی، در صورتی ارزش افزوده را محقق می‌سازد که با استفاده از دانش خود در کنار متخصصان علوم رایانه، به شناسایی راه‌ها و روش‌های روزآمد، برای بهینه‌سازی نظام‌های موجود بپردازد.

کلیدواژه‌ها: اطلاعات، ارزش افزوده اطلاعات.

در عصر کنونی، اطلاعات زیادی تولید می‌شود و روند رو به رشد تولید منابع چاپی در کنار منابع الکترونیکی، ما را با این چالش یا فرصت مواجه می‌کند که ارزش اطلاعات را خوب دریابیم و با صرفه‌جویی در زمان و هزینه، به سهولت و با کارایی بالا از اطلاعات استفاده کنیم

هزینه، مجموعه کتاب‌های کتابخانه خود را از طریق انتقال رکوردها به سیستم خود فهرست‌نویسی می‌کنند.

۲. امکان تکثیر و باز تولید: منابع اطلاعاتی قابلیت تکثیر در نسخه‌های فراوان را دارند؛ مثلاً می‌توان یک کتاب، مجله، نشریه، یا لوح فشرده را به نسخه‌های متعددی، از همان منبع تولید و عرضه کرد. همچنین می‌توان باز چاپ یا با ویرایش دیگر از منابع تولید به فروش رساند. چاپ فهرست برگه‌های کتاب‌شناختی در نسخه‌های زیاد و تهیه پایگاه کتاب‌شناختی از طریق کیپی کردن فایل‌های آن، نمونه‌هایی از تکثیر و باز تولید اطلاعات است که با تولید اطلاعات و فروش بیشتر ارزش افزوده کالا یا خدمات را افزایش می‌دهد.

۳. امکان خرید و فروش: کالاها قابل خرید و فروشند و می‌توانند دارای ارزش افزوده باشند؛ یعنی با قیمت پایین خرید و در یک موقعیت مناسب با قیمت بالاتری آن را فروخت. اطلاعات وقتی تولید شد، تولیدکننده اطلاعات می‌تواند بارها اطلاعات تولیدشده را بفروشد و خریدار هم می‌تواند اطلاعات خریداری شده را پس از اعمال تغییرات لازم با شرایط مناسبی مجدداً بفروشد. این خریدوفروش به معنای کاهش بار اطلاعاتی نیست، بلکه این ویژگی عمومی بودن اطلاعات است (حاجی‌زین‌العابدینی، ۱۳۸۴، ص ۳۰). هرچه تعداد دفعات خریدوفروش بیشتر باشد، ارزش افزوده آن نیز می‌تواند افزایش یابد. تولید روزافزون منابع الکترونیکی و چاپی و تعدد پایگاه‌ها و بانک‌ها، نشان‌دهنده افزایش تقاضا در میان محققان و متقاضیان اطلاعات است. کالاها تولید می‌شوند، به فروش می‌رسند و گاهی به علت افزایش تقاضا، گران‌تر از قبل هم فروخته می‌شوند، میزان خرید و فروش یک کالا (عرضه و تقاضا) از مظاهر ایجاد ارزش افزوده است (کینگما، ۱۳۸۰، ص ۹۲).

۴. امکان مصرف به دفعات: یکی از مواردی که در ارتقای ارزش افزوده اطلاعات مؤثر است، استفاده از آن در دفعات است، بدین معنا که اطلاعاتی را که مؤسسه یا شخصی تهیه یا خریداری می‌کند، فقط برای یک‌بار استفاده نیست، بلکه می‌توان به دفعات از آن بهره‌برداری کرد. برای مثال یک مقاله دریافتی از مرکز اطلاعات و مدارک علمی

است که می‌تواند ایجاد ارزش افزوده کند؛ چنانچه از یک واحد اطلاعات استفاده بیشتری شود و بهره‌گیری از آن بیش از میزانی باشد که در ابتدا تخمین زده می‌شد، ارزش افزوده حاصل شده است. برخی از کالاها و خدماتی که به مرحله تولید می‌رسند، دارای ارزش افزوده بالفعل یا بالقوه‌اند. بسیاری از واحدهای تجاری و اقتصادی تلاش می‌کنند که کالاها و خدمات خودشان را با ارزش افزوده عرضه کنند. برای مثال وقتی ارزش سهام کارخانه‌ها و شرکت‌های بزرگ افزایش می‌یابد، سرمایه‌گذاران تلاش مضاعفی می‌کنند تا سهام بیشتری از آن شرکت‌ها را خریداری کنند. از این رو سرمایه شرکت و نیز سهام آن صاحب ارزش افزوده می‌شود.

متخصصان اطلاع‌رسانی و کتابداران با استفاده از دانش خود و با همکاری متخصصان رایانه‌ای می‌کوشند برای بهینه‌سازی هرچه بیشتر نظام‌های اطلاعاتی، راه‌ها و روش‌های روزآمدی را شناسایی کنند. کوششی که طبعاً به توسعه و تحول جامعه منجر می‌شود (فیدر، ۱۳۸۰، ص ۱۲۱).

گفته شد که اطلاعات به دلیل ماهیت خاص خود دارای ویژگی‌هایی است که می‌تواند برای آن، ارزش افزوده ایجاد کند. برخی از این ویژگی‌ها عبارت‌اند از:

۱. امکان پردازش و فرآوری: طی برنامه خاص و با شرایط معینی، داده‌های پردازش شده، به اطلاعات جدیدتری تبدیل می‌شوند که می‌توانند برای اهداف جدید و مهم‌تری مورد استفاده قرار گیرند. مسئله حائز اهمیت اینک، پردازش اطلاعات در مقایسه با سایر (موارد) کالاها، بسیار ساده‌تر و کم‌هزینه‌تر و نتایج آن پایدارتر و عمر طولانی‌تری نیز دارد (حاجی‌زین‌العابدینی، ۱۳۸۴، ص ۲۹-۲۸)، مثل نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای، که می‌تواند در پردازش اطلاعات و در بسیاری از کتابخانه‌ها استفاده شود. برخی از مؤسسات از جمله کتابخانه ملی با فروش تولیدات نرم‌افزاری خود توانسته‌اند ارزش افزوده قابل ملاحظه‌ای برای اطلاعات کتاب‌شناختی ایجاد کنند. پایگاه کتاب‌شناسی ملی ایران روی دیسک فشرده، ارزش افزوده بالایی دارد و بسیاری از کتابخانه‌های کشور با استفاده از آن با حداقل

موجب توسعه و تحولات فراوان فکری در عرصه‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی شده‌اند، همه از مصادیق بارز ارزش افزوده اطلاعات‌اند.

روش ایجاد ارزش افزوده در یک نظام اطلاعاتی

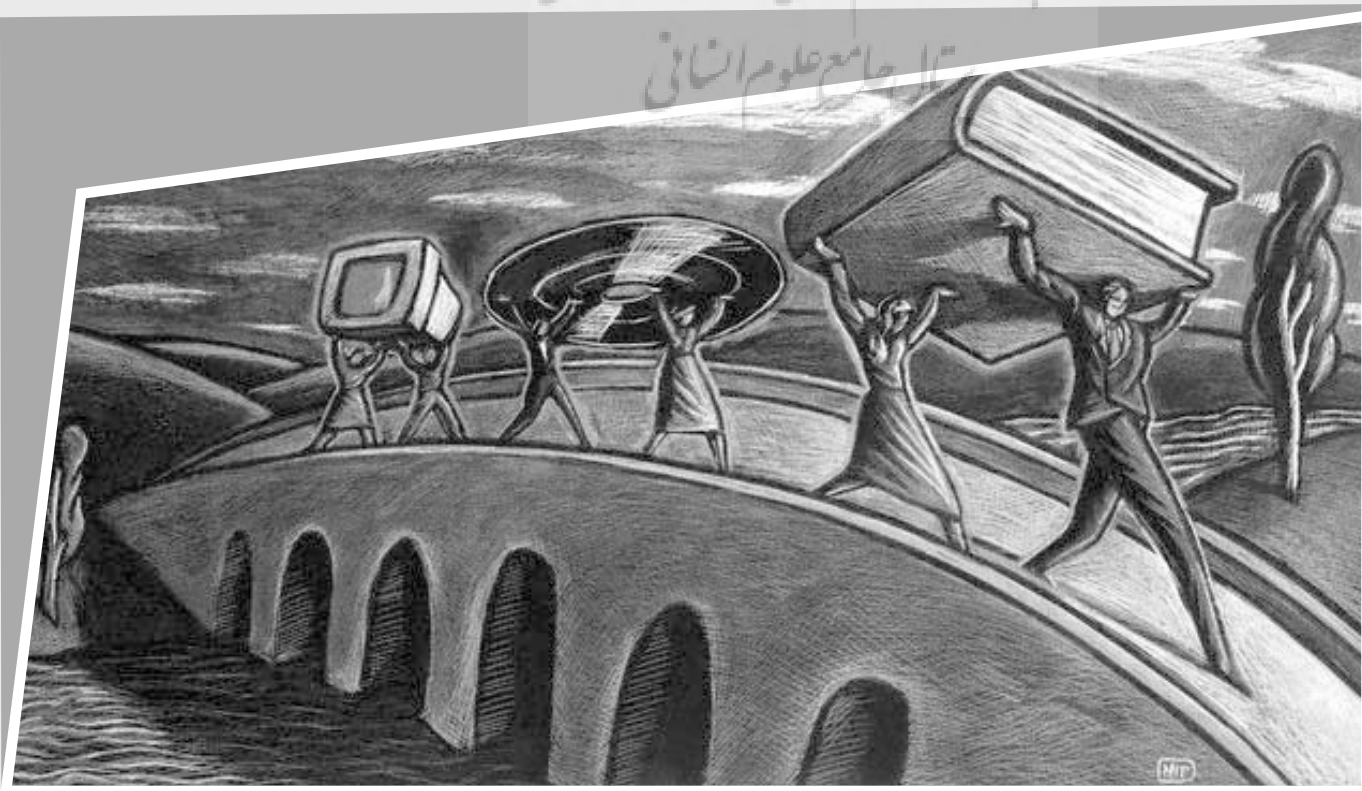
کتابداران در چند دهه گذشته به تدریج با افزودن بر قابلیت‌های نظام‌هایی که ایجاد کردند، موفق شدند در حجم، سرعت، و دقت پردازش اطلاعاتی تحول ایجاد کنند. با کوشش آنان دسترسی و بازیابی اطلاعات تسریع و تسهیل شد (فتاحی، ۱۳۸۲) و شرایطی فراهم آمد که از یک واحد اطلاعاتی (داده) حداکثر بهره‌برداری شود. ارزش افزوده اطلاعات زمانی معین می‌شود که فرایندی قانونمند و روشمند روی آن صورت پذیرد. حرفه کتابداری از دیرباز مسئولیت اجرای این فرایندها و کارکردهای ایجاد ارزش افزوده را به عهده داشته و دارد. فرایندی یکپارچه، با هدف ذخیره‌سازی مناسب و دسترس‌پذیری سریع و آسان معمولاً در حال ارائه خدمات متنوعی است و در این راستا با یک برنامه و الگوی مشخص و از پیش تعیین شده به گزینش، ذخیره، سازماندهی، بازیابی و انتشار اطلاعات می‌پردازد. تحقق و تکمیل این فرایند به ارزش افزوده منجر می‌گردد. کتابخانه یا مرکز اطلاع‌رسانی و حتی شبکه اینترنت، یک نظام اطلاعاتی محسوب می‌شوند. همچنین پایگاه مقالات، چکیده‌نامه‌ها، پایان‌نامه‌ها، فهرست کامپیوتری کتابخانه، وبسایت‌ها نظام اطلاعاتی‌اند که موجب ایجاد ارزش افزوده اطلاعات می‌شوند. فرایندهایی که در نظام اطلاعاتی صورت می‌گیرد و قابلیت‌های حاصل از آن، که باعث ایجاد ارزش اطلاعات می‌گردد، عبارت‌اند از:

۱. انتخاب و فراهم‌آوری منابع اطلاعاتی: انتخاب منابع اطلاعاتی سودمند به‌شکلی که تا حد امکان نیازهای کاربران را برآورده سازد، از نخستین و مهم‌ترین ملزومات یک نظام اطلاعاتی است. چنانچه این امر به‌درستی صورت گیرد، کاربران نظام به اطلاعات سودمند و مرتبط

ایران برای بهره‌گیری در یک زمینه پژوهشی یا آموزشی، این قابلیت را دارد که اشخاص و محققان دیگری مجدداً از آن استفاده کنند. امروزه کارشناسان انتخاب مواد کتابخانه‌ای می‌کوشند، منابعی را انتخاب کنند که به‌دفعات مورد استفاده مراجعان یا حتی در آینده مورد استفاده سایر متقاضیان قرار گیرد. هر ماده‌ای اعم از کتاب یا منابع اطلاعاتی دیگر که مورد استفاده مجدد قرار گیرد، به‌طور بالقوه دارای ارزش افزوده اطلاعات خواهد بود.

۵. امکان انتقال در بعد زمانی و مکانی و قابلیت استفاده مشترک اطلاعات: با ایجاد شبکه‌های متنوع از جمله اینترنت و اینترانت، امکان انتقال فایل‌ها و منابع اطلاعاتی الکترونیکی در سطح محلی، ملی و جهانی، فراهم شده است. با پیشرفت تکنولوژی و ایجاد دهکده جهانی، اطلاعات در زمان کوتاهی نصب می‌شوند یا از طریق پست الکترونیکی، قابل انتقال به دیگران‌اند. همچنین از سوی افراد مختلف و در مکان‌های گوناگون می‌توانند مورد استفاده مشترک قرار گیرند که همین ویژگی از بین رفتن محدودیت‌های زمانی و مکانی، موجب ایجاد ارزش افزوده اطلاعات شده است. بنابراین فناوری رایانه و شبکه، علاوه بر سلطه بر محدودیت‌های زمانی و مکانی، اشتراک منابع را نیز در پی داشته است.

۶. امکان پالایش، اصلاح، تفسیر، استنباط، اقتباس اطلاعات: هر عملیاتی که باعث فراهم‌آوری اطلاعات جدید از داده‌های دریافتی و ویرایش منابع اطلاعاتی شود، پالایش اطلاعات نامیده می‌شود. ویرایش جدید کتاب، به‌ویژه در علوم و اصلاح محتوای اطلاعاتی رکوردها و حذف رکوردهای غیرضروری، و جین کتاب‌ها و ... باعث صرفه‌جویی در هزینه‌ها و بهره‌وری بهینه از اطلاعات، ارتقای سودمندی پایگاه‌ها و در نتیجه ایجاد ارزش افزوده اطلاعات می‌شود. اطلاعات یکی از عناصری است که قابلیت تفسیر و استنباط و خلق آثار جدید را دارد و موجب بروز واکنش‌های متفاوت در میان کاربران و محققان مختلف می‌شود. همین تفکرها و دیدگاه‌ها، در طول تاریخ

با نیاز خود دسترسی خواهند داشت که این امر ارزش بالایی برای آنها دارد (فتاحی، ۱۳۸۱، ص ۲۵). از این رو برای صرفه‌جویی در هزینه و زمان و استفاده مفیدتر باید منابع به‌درستی و با دقت انتخاب شوند.

۲. توصیف و سازماندهی اطلاعات: کارکرد توصیف و سازماندهی اطلاعات، قابلیت‌های بیشتری را برای اطلاعات ذخیره شده در نظام ایجاد می‌کند و بر ارزش اطلاعات می‌افزاید. به عبارت دیگر بیشتر قابلیت‌هایی که برای اطلاعات ارزش افزوده می‌کنند، در مرحله سازماندهی تحقق می‌یابند. حتی قابلیت‌های مرحله جست‌وجو و اشاعه اطلاعات وابسته به فرایند توصیف و سازماندهی است (فتاحی، ۱۳۸۱، ص ۲۷). هر منبع اطلاعاتی که در جهان منتشر می‌شود، فقط یک‌بار و آن هم در مرحله پیش از انتشار، سازماندهی می‌شود. بدین صورت هزینه و زمانی که صرف این کار می‌شود، بسیار ناچیز است و در مقابل همه کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی دارای آن منبع، با حداقل هزینه از نتیجه کار بهره‌مند می‌شوند. این بالاترین میزان ارزش افزوده اطلاعات است. پیشرفت‌های اخیر در تولید منابع

۴. یکسان‌سازی اطلاعات: یکسان‌سازی بخش‌های مختلف نظام اطلاعاتی باعث تبادل سریع و آسان و استفاده مشترک از داده‌ها یا اطلاعات بخش‌های مختلف یک سیستم می‌شود. کتابداران با استفاده از استانداردهای تبادل داده‌ها می‌توانند از پایانه یا ترمینال خود به اطلاعات بخش‌های دیگر دسترسی یابند. یکسان کردن نظام اطلاعاتی برای کاربران نهایی نیز ایجاد ارزش افزوده می‌کند. کاربرد نهایی می‌تواند همه درخواست‌های خود را در یک مرحله و یکجا در سیستم دنبال کند.

بهترین نمونه‌های یکسان‌بودن اطلاعات را می‌توان در نرم‌افزار جامع کتابخانه‌ای، وب‌سایت‌ها و خود شبکه اینترنت مشاهده کرد. در دو دهه اخیر شبکه‌هایی در سیستم‌های محلی، ملی و بین‌المللی ایجاد شده‌اند که اشتراک داده‌ها یکی از محورهای مهم فعالیت آنها بوده و با حضور وب، مفهوم یکپارچگی اطلاعات عملاً مشخص و تعریف شده است.

۵. جست‌وجو و بازیابی اطلاعات: با قابلیت‌های گوناگون موجود در نظام‌های اطلاعاتی، جست‌وجو و بازیابی اطلاعات سریع‌تر، دقیق‌تر و آسان‌تر امکان‌پذیر باشید، این امر هم برای کاربران و هم برای کتابداران ارزشمند است. استفاده از عملکردهای بولی^۲ در جست‌وجوی پیشرفته و به‌کارگیری عملیات محدودسازی جست‌وجو؛ جست‌وجوی سلسله‌مراتبی با رعایت موارد اعم و اخص در پایگاه‌ها و منابع الکترونیکی؛ مرتب‌سازی جست‌وجو بر اساس نام پدیدآورنده، موضوع و غیره؛ ایجاد تنوع در شیوه نمایش اطلاعات در مرحله برون‌داد اطلاعات؛ و ایجاد انعطاف در شیوه نمایش داده‌ها و قابلیت‌های دیگر از جمله این موارد است.

۶. دسترس‌پذیری اطلاعات: اگرچه همه کارکردهایی که تاکنون توضیح داده شد، تابع چگونگی مدیریت سیستم است، دسترس‌پذیر بودن اطلاعات به‌طور بالقوه می‌تواند، حداکثر ارزش افزوده را برای نظام‌های اطلاعاتی ایجاد کند. مدیر یک پایگاه اطلاعاتی (کتابخانه) با تهیه گزارش‌هایی از همه اطلاعات موجود در پایگاه و نیز خدمات ارائه‌شده و تحلیل آنها، می‌تواند تصمیم‌گیری و برای بازنگری روندهای جاری برنامه‌ریزی کند و وضع ساختار را بهبود بخشد و بر بهره‌وری سازمان بیفزاید. نکته مهم اینکه موفقیت یک نظام اطلاعاتی در نتیجه همفکری و همکاری متخصصان کتابخانه‌ای و علوم رایانه با یکدیگر حاصل می‌شود و حرفه کتابداری و اطلاع‌رسانی در مقام متولی این فرایندها صاحب جایگاه معتبری است.

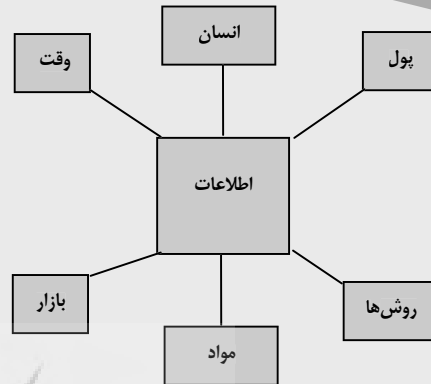
متخصصان اطلاع‌رسانی و کتابداران با استفاده از دانش خود و با همکاری متخصصان رایانه‌ای می‌کوشند برای بهینه‌سازی هرچه بیشتر نظام‌های اطلاعاتی، روش‌های روزآمدی را شناسایی کنند

الکترونیکی و توصیف آن در همان مرحله تولید، یعنی ایجاد فایل‌هایی براساس قالب ابرداده‌ای^۱، ارزش افزوده اطلاعات را دوچندان کرده است. منابع متنی بر قالب ابرداده‌ای را به آسانی و به‌صورت خودکار می‌توان توصیف و سازماندهی کرد. موتورهای جست‌وجوی اینترنت نیز منابع ابرداده‌ای را با سرعت و کارایی بیشتری شناسایی و نمایه می‌کنند (فتاحی، ۱۳۸۱، ص ۲۷).

۳. ذخیره و پردازش، نسخه‌برداری، مبادله و انتقال اطلاعات: نظام‌های اطلاعاتی، به‌ویژه به‌شکل ماشین‌خوان (مثلاً در قالب مارک) قابلیت‌های گوناگونی را فراهم کرده و با تفکیک اطلاعات کتاب‌شناختی و ذخیره آنها در فیلم‌ها و زیر فیلم‌های مختلف، کارکردهای ویژه‌ای را ایجاد می‌کنند و بر ارزش افزوده اطلاعات می‌افزایند.

امکان نسخه‌برداری از رکوردها و انتقال آنها به نظام‌های دیگر در نظام رایانه‌ای، موجب شده که نگاه‌های فهرست‌نویسی و کتاب‌شناختی، برای ایجاد پایگاه‌های بزرگ اطلاعات کتاب‌شناختی سرمایه‌گذاری کرده و امکان نسخه‌برداری و انتقال رکورد به سایر کتابخانه‌ها را فراهم نموده‌اند. یعنی با یک‌بار هزینه مشخص و صرف امکان فروش نسخه‌های آن رکورد به دفعات نامحدود، نه‌تنها

یکی از مواردی که در ارتقای ارزش افزوده اطلاعات مؤثر است، استفاده از اطلاعات در دفعات است، بدین معنا که اطلاعاتی را که مؤسسه یا شخصی تهیه یا خریداری می‌کند، فقط برای یک بار استفاده نیست، بلکه می‌توان به دفعات از آن بهره‌برداری کرد

اطلاعات کانون فعالیت‌های حیاتی (مهدوی، ۱۳۷۹، ص ۲۱)

این وبسایت‌ها نباید هزینه‌ای پرداخت کنیم. این وبسایت‌ها شامل صفحات وب شرکت‌ها، سازمان‌های دولتی، آژانس‌ها، ناشران و غیره است. همچنین در جست‌وجوی مطالب این وبسایت‌ها به اطلاعاتی برمی‌خوریم که از سایر وبسایت‌ها نیز قابل بازیابی است و بار اطلاعاتی خاصی هم ندارد. مزیت این وبسایت‌ها رایگان بودن آنهاست. زمان ماندگاری اطلاعات در آنها استاندارد ثابتی ندارد و ماندگاری بسیار کمی دارد.

ب) وبسایت اشتراکی: در این وبسایت‌ها مقالات دارای حق مؤلف نگهداری می‌شود و برای دسترسی به مطالب باید هزینه پرداخت. مقالات، با ارزش اطلاعاتی بالا در این وبسایت‌ها قرار دارند و احتمالاً این مطالب را نمی‌توان در وبسایت‌های رایگان یافت. دسترسی به مقالات و اطلاعات موجود با پرداخت هزینه اشتراک امکان‌پذیر می‌شود.

ج) خدمات اطلاعاتی با ارزش افزوده: کسب اطلاعات، حاصل تلاش بسیار گسترده‌ای است و معمولاً در وبسایت‌های رایگان و اشتراکی یافت نمی‌شود. برای دسترسی به این اطلاعات باید هزینه‌ای پرداخت شود. این اطلاعات، کیفیت بالا، تنوع زیاد و اثربخشی خوبی دارند. خدمات با ارزش افزوده شامل ارائه اطلاعات از میان آرشیوهای تاریخی و نشریات قدیمی نیز می‌باشد. کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی با پرداخت هزینه‌ای، هرچند گران می‌توانند این ارزش افزوده را برای سازمان خود فراهم کنند. در نتیجه کاربران و به‌ویژه متخصصان و محققان بیشترین استفاده را از مراکز اطلاعاتی خواهند کرد.

۲. محدوده زمانی موجود در پایگاه: هرچه زمان ماندگاری اطلاعات موجود در پایگاه اطلاعاتی بیشتر باشد، میزان ارزش افزوده حاصل بیشتر می‌شود. برخی از پایگاه‌ها علاوه بر روزآمد کردن اطلاعات جاری خود، مجموعه‌ای از اطلاعات قدیمی و آرشیوی خود را نیز حفظ می‌کنند که همین عامل باعث افزایش میزان استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی و افزایش بهره‌وری و کارایی آن می‌شود.

۳. برنامه‌نویسی: جست‌وجوی اطلاعات از سوی متخصصان در پایگاه‌های اطلاعاتی بدون ساختار مشخص همانند کوشش برای یافتن شیء گم‌شده‌ای با چشمان بسته است. متخصصان اطلاع‌رسانی و کتابداران، ارزش پایگاه اطلاعاتی منسجم و ساختاریافته را دریافته و می‌دانند سیستم‌های برنامه‌ریزی و برنامه‌نویسی این پایگاه‌ها تا چه اندازه مهم و حیاتی است. این همان چالشی است که تولیدکنندگان پایگاه‌های اطلاعاتی در آینده‌ای نه چندان دور با آن مواجه خواهند شد و ملزم به بهبود کیفیت و افزایش کارایی

جست‌وجوی اطلاعات در مراکز اطلاعاتی بسیار مهم است. زیرا اطلاعات حاصل از جست‌وجوی علمی - فنی برای تصمیم‌گیری‌های راهبردی به کار می‌رود و نتایج باید کامل، روزآمد، و قابل اعتماد باشد. با درک ارزش اطلاعات مفید و مؤثر درمی‌یابیم که در صورت نیاز به اینگونه اطلاعات، حاضر به پرداخت هزینه نیز خواهیم بود (لاودن، ۱۳۸۰، ص ۱۱۸). اما دقیقاً چه عواملی باعث ایجاد ارزش افزوده در منابع الکترونیکی می‌شوند؟

۱. محتوا: مهم‌ترین سؤالی که هنگام جست‌وجوی اطلاعات در ذهن نقش می‌بندد، این است که از کجا و چگونه مطالب موردنیاز خود را بیابیم؟ با وجود تعداد فراوانی از پایگاه‌ها، کدام یک را برای جست‌وجوی اطلاعات انتخاب کنیم؟ آیا این اطلاعات یافته‌شده منحصر به فرد است یا نه، همان اطلاعات در پایگاه اطلاعاتی دیگر نیز یافت می‌شود؟ اینها سؤال‌هایی است که اهمیت محتوای پایگاه‌های اطلاعات را مشخص می‌کند. مشکل یافتن اطلاعات دقیق، به‌علت هرج و مرج داده‌ها در اینترنت است. مدیران وبسایت‌ها، در مدیریت اطلاعات و ایجاد وبسایت‌ها آزادی عمل دارند و گاهی استاندارد ایجاد وب را رعایت نمی‌کنند. این نوع عملکرد به پیچیده‌شدن وضع جست‌وجوی کاربران منجر می‌شود (کوشا، ۱۳۸۱، ص ۱۴). به‌طوری‌که با جست‌وجوی یک واژه، صدها یا شاید هزاران عنوان نامرتبط ظاهر می‌شود و یافتن عنوان موردنظر مستلزم صرف زمان، هزینه و نیروی فراوانی است. همه اینها به‌علت عدم وجود استاندارد در ایجاد محتوای وبسایت‌های رایگان است که باعث ناپدیدشدن اطلاعات مفید در زیر آواری از حجم اطلاعات نامرتبط می‌شود. گفتنی است که سه روش اصلی ارائه اطلاعات و خدمات به شکل پیوسته، از سوی تولیدکنندگان اطلاعات عرضه می‌شود که از نظر محتوا متفاوتند.

الف) وبسایت رایگان: برای دسترسی به اطلاعات

انتخاب منابع اطلاعاتی سودمند به‌شکلی که تا حد امکان نیازهای کاربران را برآورده سازد، از نخستین و مهم‌ترین ملزومات یک نظام اطلاعاتی است

4.Coding
5.Indexing

منابع و مأخذ:

۱. حاجی‌زین‌العابدینی، محسن (۱۳۸۴). مجموعه مقالات همایش انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ۱۳۷۹-۱۳۸۲. تهران: انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، جلد ۲.
۲. فتاحی، رحمت‌الله (۱۳۸۱). «از اطلاعات به دانش: رویکردی نو به کارکردهای کتابخانه در عصر فناوری نوین». مجموعه مقالات ششمین همایش کتابداران سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، یزد، ۱۶ - ۱۸ بهمن ۱۳۸۰. تهران: سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، مرکز مدارک علمی و انتشارات: ص ۱۳ - ۳۲.
۳. فتاحی، رحمت‌الله (۱۳۸۲). «تحلیلی بر ارزش افزوده اطلاعات و نظام‌های اطلاعاتی»، نشریه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ج ۶، ش ۲، ص ۱-۲۸.
۴. فیذر، جان (۱۳۸۰). جامعه اطلاعاتی. ترجمه علی رادباوه و عباس گیلوری. تهران: نشر کتابدار.
۵. کوشا، کیوان (۱۳۸۱). ابزارهای کاوش اینترنت: اصول، مهارت‌ها و امکانات جست‌جو در وب. تهران: کتابدار.
۶. کینگما، بروس آر (۱۳۸۰). اقتصاد اطلاعات: راهنمای تحلیل اقتصادی و هزینه سودمندی برای کارشناسان اطلاعات، ترجمه محمدحسین دیانی و کبری سقاءپیرمرد. مشهد: کتابخانه رایانه‌ای.
۷. لاودن، کنت (۱۳۸۰). فن‌آوری اطلاعات. ترجمه حمید محسنی. تهران: نشر کتابدار.
۸. مهدوی، محمدنقی (۱۳۷۹). تکنولوژی اطلاعات و اطلاعات تکنولوژی. تهران: چاپار.
۹. نورتون، ملانی جی (۱۳۸۴). مبانی علم اطلاع‌رسانی. ترجمه جواد بشیری و محسن عزیزی. تهران: کتابدار.

پایگاه‌هایشان خواهند شد. اگرچه امروز به این نتیجه رسیده‌اند. ۴. نمایه‌سازی: ۵. در پایگاه‌های اطلاعاتی، ارائه کدها و نشانه‌ها برای مدارک و اسناد یک هنر است. زیرا از طریق این کدها و نشانه‌ها، محققان می‌توانند مدارک را با اطمینان کامل بازیابی کنند و مطمئن شوند که همه اطلاعات را بازیابی کرده‌اند. این فرایند را نیروی کارآمد، متخصص و باتجربه اجرا می‌کند که باعث ایجاد ارزش افزوده می‌شود. این همان عملیات نمایه‌سازی است و اجرای دقیق آن موجب اختصاص کدهای مناسبی به موضوعات مرتبط و بازیابی سریع‌تر و دقیق‌تر، با صرف هزینه و نیروی کمتر می‌شود. اما متأسفانه، برخی از نمایه‌سازان پایگاه‌های اطلاعاتی خبره و متخصص نیستند و حتی توانایی جست‌وجو از پایگاه را ندارند. از این رو گاهی کدها و موضوع‌ها با هم همخوانی ندارند و به بازیابی غلط منجر می‌شوند. بنابراین نمایه‌سازی یکی از راه‌های مطمئن ایجاد ارزش افزوده است. با بررسی میزان رشد ارزش افزوده در منابع چاپی و الکترونیکی، پایگاه‌های اطلاعات، نظام‌های کتابخانه‌ای و مراکز اطلاع‌رسانی و تجزیه و تحلیل اطلاعات در می‌یابیم که وظایف متخصصان اطلاع‌رسانی و کتابداران نباید فقط جست‌وجو و اشاعه اطلاعات باشد، بلکه با آگاهی از چگونگی اجرای خدمات مطلوب، مراجعان را به سازمان خود جذب کنند و ضمن ایجاد اعتبار برای خدمات سازمان، در وقت، هزینه و نیروی مراجعان نیز صرفه‌جویی کنند. از این طریق ضمن حفظ و تقویت مدیریت کیفیت فراگیر در سازمان، در امر بازاریابی نیز شرکت کرده‌اند و کاربران، مرکز اطلاع‌رسانی با خدمات ارزش افزوده را بر مرکز اطلاع‌رسانی بدون خدمات افزوده ترجیح می‌دهند که در این وضع سودی نیز شامل حال سازمان می‌شود.

پی‌نوشت‌ها:

- 1.Metadata
- 2.NOT, OR, AND
- 3.Information handling